

Технічні (організаційні) причини ухилення від оподаткування усуваються шляхом підвищення рівнів компетентності працівників фіскальних органів і податкової грамотності платників податків, вивчення і впровадження зарубіжного досвіду та розвитку міжнародної співпраці в справах боротьби з податковими правопорушеннями.

Вдосконалення податкового законодавства шляхом усунення недоліків, колізій та білих плям, доповнення з урахуванням існуючих схем ухилення від оподаткування та забезпечення його стабільності, посилення правової захищеності працівників фіскальних органів при здійсненні ними службових повноважень, а також платників податків зумовить зменшення впливу правових чинників ухилення від сплати податків.

На сьогоднішній день ухилення від сплати податків є дуже актуальною проблемою для України, яка обумовлює виникнення цілого ряду негативних соціально-економічних наслідків. Існуванню даного явища сприяє цілий комплекс причин різного характеру, тому боротьба з ним також має включати заходи різного спрямування та здійснюватися на загальнодержавному рівні.

Список бібліографічних посилань

1. Баранов С. О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 102–106.
2. Безкресна А. В. Податки: причини та наслідки їх несплати. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка*. 2010. Вип. 29, ч. 2: Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 286–288.
3. Вавілов П. М. Ухилення від сплати податків в Україні: причини виникнення та шляхи подолання проблеми. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 24–27.
4. Глущенко С. В., Казакова М. О. Мінімізаційні податкові схеми: зарубіжна та українська практика. *Магістеріум. Економічні студії*. 2014. Вип. 56. С. 21–25.
5. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізима А. Я., Карпова В. В. Податковий менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2008. 525 с.
6. Кріль І. М., Кміть В. М. Суть та основні методи боротьби з незаконною мінімізацією оподаткування в Україні. *Економікс*. 2013. № 1. С. 172–177.
7. Мірошніченко О. В. Використання офшорних механізмів ухилення від сплати податків серед загроз економічній безпеці України. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1 (19). С. 88–94.
8. Нашкерська М. М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.7. С. 258–263.
9. Томнюк Т. Л. Ухилення від оподаткування: сутність, методи реалізації та економічні наслідки. *Сталий розвиток економіки*. 2011. Вип. 3. С. 279–282.

Одержано 12.10.2018

УДК 338.657

Юлія Сергіївна ПЕНЯК,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»;

Руслан Валентинович МАРКОВ,

кандидат економічних наук, доцент,
докторант Національного інституту стратегічних досліджень

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Ефективний напрямок, пов'язаний з удосконаленням управлінської системи, полягає у використанні бюджетування. Дослідники сучасних технологій управління бізнесом, привертають увагу до бюджетів підприємства, які є цілісною науково-обґрунтованою системою, що збирає, аналізує, обробляє інформацію, отриману з внутрішнього та зовнішнього середовища, виконуються розрахунки показників, пов'язаних з економічним станом підприємства та контролюється виконання на основі економічно-математичних моделей і технологій.

© Пеняк Ю. С.,
Марков Р. В., 2018

Разом з цим, бюджетування можна розглядати, як один із способів управління фінансовими ресурсами підприємств. При цьому, бюджет необхідно розглядати як окремий документ, в якому відображена фінансова інтерпретація плану окремих функціональних сфер діяльності підприємства за обсягами та видами ресурсів, що забезпечують досягнення запланованих завдань і результатів. Отже, бюджетування – це система поточного управління фінансовими ресурсами шляхом розробки оперативних планів підприємства і його структурних підрозділів, що включають основні фінансові показники діяльності, на основі яких обґрунтовують управлінські рішення, контролюють їх реалізацію та досягнення основних цільових параметрів економічної стратегії підприємства в плановому періоді [1, с. 71].

Дослідники сучасних технологій управління бізнесом, привертають увагу до бюджетів підприємства, які є цілісною науково-обґрунтованою системою, і виділяють наступні загальновизнані переваги бюджетування: виявлення резервів і джерел мобілізації ресурсів для фінансової рівноваги виробництва і збільшення прибутку компанії; забезпечення нормального кругообігу грошових коштів в рамках бюджетного періоду по всіх стадіях і сегментах діяльності; врахування інтересів інвесторів та інших учасників фінансового забезпечення діяльності компанії; створення умов для виконання зобов'язань підприємства перед фінансовими організаціями, банками, державою; контроль і забезпечення фінансової стійкості підприємства в довгостроковій перспективі.

У практиці фінансового планування використовують кілька видів бюджетів, які мають безпосереднє відношення до управління формуванням та використанням фінансових ресурсів. До них відносимо: бюджет доходів і витрат; бюджет кредиторської та дебіторської заборгованості; бюджет прибутків і збитків; бюджет руху грошових коштів; капітальний (інвестиційний) бюджет; бюджетний баланс. Розмежування бюджетів та операційних планів необхідне для визначення їх місця в системі управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємств [3, с.178]. Таке розмежування дозволяє чітко ідентифікувати аналітично-плановий інструментарій управління фінансовими ресурсами, встановити взаємозв'язок між окремими видами планових документів, скоординувати та узгодити послідовність прогнозування розрахунків, що відкриває нові можливості реалізації функцій та потенціалу бюджетування, дозволяє скоротити витрати часу на підготовку бюджетів та підвищує їх обґрунтованість.

Таким чином, потенціал бюджетування цілком достатній для того, щоб вирішувати такі важливі взаємопов'язані проблеми, як:

1) фінансове забезпечення передбачених на бюджетний період планових заходів, пов'язаних з удосконаленням наявної виробничої і соціальної інфраструктури, диверсифікацією виробничої діяльності, включаючи придбання нових підприємств, проведенням фундаментальних досліджень, здійсненням заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності продукції, і т.д.;

2) формування раціональної структури джерел коштів підприємств з метою фінансування необхідних обсягів витрат і забезпечення необхідного рівня доходів:

- визначення найбільш дохідних операцій – джерел прибутку, вибір одного або декількох особливо істотних з них з метою концентрації основних зусиль на відповідних операціях і видах діяльності;

- облік всіх можливих джерел мобілізації внутрішніх резервів: скорочення витрат виробництва та інших внутрішньогосподарських витрат і прямих втрат (в тому числі за рахунок поліпшення ресурсної бази), збільшення обсягу продаж, скорочення трансакційних витрат, розгляд можливостей коригування цін;

- оптимізація податкових платежів: розширення видів діяльності, доходи за якими звільняються від оподаткування або оподатковуються за зниженими ставками, повне нарахування амортизаційного фонду, в тому числі використання механізму прискореної амортизації, дотримання норм витрат, в межах яких витрати звільняються від оподаткування, використання прав на отримання податкового кредиту, встановлених податковим законодавством, та інших податкових пільг і фінансових преференцій;

- визначення загальної потреби в позиковому капіталі і основних джерел його залучення (використання банківських і бюджетних кредитів, використання різних форм залучення коштів іноземних інвесторів);

– встановлення граничного обсягу залучення позикових коштів з метою дотримання оптимального співвідношення власного і позикового капіталу;

3) ефективний розподіл обмежених фінансових коштів між структурними підрозділами, дочірніми підприємствами, філіями, а також видами діяльності і спеціальними фінансовими фондами.

4) гнучке реагування на зміну зовнішніх факторів як позитивних, так і негативних: раціонально побудована система бюджетування передбачає здійснення постійного контролю за виконанням бюджетів, виявленням відхилень фактичних даних від планових і з'ясування причин таких відхилень з метою оперативного прийняття необхідних заходів;

5) координація і ефективна інтеграція діяльності управлінських структур, відповідальних за різні напрямки роботи компанії;

6) підтримання поточного фінансового рівноваги компанії. У процесі виконання бюджету особливу увагу об'єктивно приділяється підтриманню на прийнятному рівні поточної ліквідності, платоспроможності та кредитоспроможності підприємства [2, с. 190].

Отже, бюджетування відіграє важливу роль в системі інформаційного забезпечення управління формуванням та використанням фінансових ресурсів. Так, система бюджетів створює ефективне інформаційне поле, що постачає дані для обґрунтування якісних управлінських рішень, дозволяє визначити потребу в фінансових ресурсах та найбільш раціональні напрями їх використання, надає менеджменту і власникам підприємства його цілісну фінансову характеристику та уявлення про можливості й перспективи економічного розвитку. Також слід відзначити, що найбільш ефективним є впровадження повної системи бюджетування стосовно великих підприємств, які мають значну кількість окремих підрозділів та сфер діяльності, оскільки при бюджетуванні покращується координація у діях підрозділів, узгоджуються напрямки, пов'язані з їхньою діяльністю; підвищується оперативність та ефективність під час прийняття будь-якого управлінського рішення; покращуються фінансові результати як результат керування прибутками та витратами на операційному рівні, більш раціональний розподіл при використанні ресурсів, оптимізуються витрати та здійснюється оперативний контроль відносно постійних та змінних витрат; поліпшується платоспроможність як результат ефективного управління грошовими потоками тощо.

Таким чином, добре організована, якісно реалізована та постійно контролювана система бюджетування підприємства виступає базовим елементом ефективного поточного управління його фінансовими ресурсами. Вона сприяє реалізації стратегічної мети підприємства шляхом конкретизації цілей та розв'язання його тактичних завдань, а також оптимізації розподілу ресурсів. Саме тому, без сучасної системи бюджетування неможливе створення ефективної системи формування та використання фінансових ресурсів.

Список бібліографічних посилань

1. Гудзь О. Є. Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства. *Облік і фінанси*. 2015. № 1. С. 71–76.
2. Бугас Н. В. Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами. *Економіка*. 2012. № 5. С. 190–193.
3. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2009. 370 с.

Одержано 31.10.2018